

Politička participacija žena u BiH – rodna perspektiva rezultata Opštih izbora 2018.

Piše: Maida Zagorac

Na Opštini izborima 2018. učestvovalo je 128 političkih subjekata, što u odnosu na Opšte izbore održane 2014. godine, kada je učestvovalo 98 političkih subjekata, predstavlja povećanje za 30 političkih subjekata. Ukupan broj kandidata/kinja na Opštini izborima 2018. iznosio je 7.497 od kojih je 3119 žena, odnosno 41,60% i 4378 muškaraca, odnosno 58,39%.¹ Ovaj postotak predstavlja pad broja kandidatkinja od 0,68% u odnosu na Opšte izbore 2014, kada ih je bilo 42,28%.²

Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini u članu 20. nalaže da **državna tijela na svim nivoima organizacije vlasti, i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast ... osigurati će i promovirati ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju...**(2) **Ravnopravna zastupljenost spolova postoji u slučaju kada je jedan od spolova zastupljen najmanje u procentu 40% u tijelima iz stava (1) ovog člana.** (3) **Diskriminacijom po osnovu spola smatra se situacija kada ne postoji ravnopravna zastupljenost iz stava (2) ovog člana.** (4) **Tijela iz stava (1) ovog člana u cilju ostvarivanja ravnopravne zastupljenosti spolova i otklanjanja diskriminacije dužna su donositi posebne mjere propisane članom 8. ovog Zakona.**

Izborni zakon Bosne i Hercegovine je 2013. godine usklađen sa članom 20. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. U članu 4.19 stav 4 Izborni zakon BiH predviđa posebnu mjeru, kvotu od 40% na izbornim listama za kandidate/kinje manje zastupljenog spola određujući i obavezu redanja kandidata/kinja manje zastupljenog spola na tačno određenim mjestima na listi **najmanje jedan kandidat manje zastupljenog spola među prvih dva kandidata, dva kandidata manje zastupljenog spola među prvih pet kandidata i tri kandidata manje zastupljenog spola među prvih osam kandidata, itd.**

Rezultati Opštini izbora 2018 ukazuju na to da je **na posmatranim nivoima vlasti (državni, entitetski te kantonalni nivo vlasti) u BiH izabrano ukupno 27,53%³ žena, što u odnosu na**

¹ Centralna izborna komisija BiH, *Opći izbori 2018. godine-osnovne informacije*, dostupno na: http://www.izbori.ba/Documents/Opći_izbori_2018/Os/Osnovne_informacije_Opci_izbori_2018-bos.pdf, posljednji put pristupljeno 20.11.2018. Broj ne obuhvata kompenzacijske liste.

² *Narandžasti izvještaj 2016 – Godišnji izvještaj o stanju ljudskih prava žena u BiH*, str 28, Sarajevo, Sarajevski otvoreni centar 2016.

³ Informacije o sazivima posmatranih tijela vlasti za mandat 2018-2022. se odnose na zvanične potvrđene rezultate Centralne izborne komisije BiH koji su dostupni na: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/2/2/0/0/0/0, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati. Moguće je da informacije neće odražavati stanje u posmatranim tijelima vlasti koje će nastati nakon zvaničnog preuzimanja mandata (neki/e izabrani zastupnici/e neće preuzeti mandate, tokom mandata neki/e zastupnici/e koji su izabrani mogu biti imenovani u izvršnu vlast, neki/e mogu odustati od mandata...)

prethodni mandat, kada ih je bilo izabrano ukupno 19,90%,⁴ predstavlja povećanje za 7,63%⁵. Do smanjenje zastupljenosti žena u odnosu na prethodni mandat je došlo u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH i u Skupštini Posavskog kantona. U svim drugim kantonalnim skupštinama, kao i u Narodnoj skupštini Republike Srpske, te Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH je došlo do povećanja u zastupljenosti žena, osim u Skupštini Zapadno-hercegovačkog kantona gdje je učešće žena jednako kao i u prethodnom mandatu. Ukupna zastupljenost žena u kantonalnim skupštinama je 32,17%. U dvije kantonalne skupštine (Srednjobosanski kanton i Zeničko-dobojski kanton) zastupljenost žena je 40%, dok je u Skupštini Hercegovačko – neretvanskog kantona najviša zastupljenost žena (46,66%) od svih posmatranih tijela vlasti. Ova tri tijela vlasti ispunjavaju kvotu predviđenu u Članu 20. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. U Skupštini Kantona 10, sa druge strane, postoji najmanja zastupljenost žena (12%) od svih posmatranih tijela vlasti. Pored toga, **žena je osvojila mandat predsjednice jednog od entiteta BiH - Republike Srpske.**

Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH

Prema službenim i potvrđenim rezultatima Opštih izbora 2018.⁶ u **Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH od 42 zastupnika/ce izabrano je 7 žena (16,66%), što predstavlja pad od 7,15% u odnosu na prethodni mandat** kada je u ovo tijelo vlasti izabrano 10 žena (23,81%)⁷. Jedna žena je izabrana direktno, a šest sa kompenzacijskih listi. Pet izabranih zastupnica je iz Federacije BiH, dok su preostale dvije zastupnice iz Republike Srpske.

Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH

Prema službenim i potvrđenim rezultatima⁸ u **Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH od 98 zastupnika/ca izabrano je 26 žena (26,35%) što predstavlja povećanje od 4,92% u odnosu**

⁴ Edita Miftari, *Politička participacija žena u Bosni i Hercegovini: Analiza učešća žena na stranačkim listama i konačnih rezultata Općih izbora 2014*, str.55, Sarajevo, 2015, Sarajevski otvoreni centar i Fondacija CURE.

⁵ Informacije o sazivima prethodnih mandata se odnose na zvanične potvrđene rezultate Centralne izborne komisije. Tokom četverogodišnjeg mandata zastupljenost žena i muškaraca u nekim od posmatranih tijela vlasti se znatno mijenjalo, što će biti naznačeno u fusnotama za svako od tih tijela vlasti posebno, ali kao komparativ se koriste prvi zvanični podaci jer se na taj način može dobiti najbolji uvid u to da li je, i koliko stanje zaista promijenjeno.

⁶ Centralna izborna komisija BiH, *Opći izbori 2018. godine - Potvrđeni rezultati*, dostupno na: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/2/2/0/0/0/0, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

⁷ *Narandžasti izvještaj 2016 – Godišnji izvještaj o stanju ljudskih prava žena u BiH*, str 28, Sarajevo, Sarajevski otvoreni centar 2016.

⁸ CIK: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/1/0/0/0/0, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

na **prethodni mandat** kada je u ovo tijelo vlasti izabrana 21 žena⁹. Šesnaest zastupnica je osvojilo direktne mandate, dok je deset izabrano sa kompenzacijskih listi.

Narodna skupština Republike Srpske

Prema službenim i potvrđenim rezultatima, u **Narodnu skupštinu Republike Srpske od 83 narodnih poslanika/ca izabrano je 15 žena (18,07%)¹⁰, što predstavlja povećanje od 2,03% u odnosu na prethodni mandat¹¹** kada je u ovo tijelo vlasti izabrano 13 žena¹². Sedam narodnih poslanica je osvojilo direktne mandate, dok ih je osam izabrano sa kompenzacijskih listi.

Skupštine kantona Federacije BiH

Prema službenim i potvrđenim rezultatima u **Skupštinu Unsko – sanskog kantona od 30 zastupnika/ca izabrano je 9 žena (30%)¹³, što predstavlja povećanje za 23,34% u odnosu na prethodni mandat¹⁴** kada su u ovo tijelo vlasti izabrane samo dvije zastupnice.¹⁵

U Skupštini Posavskog kantona **od 21 zastupnika/ce, izabrane su 4 žene (19,04%)¹⁶, što predstavlja pad od 4,47% u odnosu na prethodni mandate**, kada je u ovo tijelo vlasti izabrano 5 žena¹⁷.

⁹ Na kraju mandata, u PD PFBiH bilo je 28 zastupnica, izvor: <http://predstavnickidom-pfbih.gov.ba/bs/page.php?id=8>, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

¹⁰ CIK: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/201/0/0/0, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

¹¹ Edita Miftari, *Politička participacija žena u Bosni i Hercegovini: Analiza učešća žena na stranačkim listama i konačnih rezultata Općih izbora 2014*, str.51, Sarajevo, 2015, Sarajevski otvoreni centar i Fondacija CURE.

¹² Na kraju mandata u NSRS je bilo 15 narodnih poslanica (18,07%), izvor:

<http://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/narodna-skup%C5%A1tina/saziv/deveti-saziv>, posljednji put pristupljeno 28.11.2018.

¹³ CIK: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/201/0/0/0, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

¹⁴ Stanje je ostalo nepromijenjeno do kraja mandata, izvor:

<http://www.skupstinausk.ba/index.php?stream=vijest&vid=607>, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

¹⁵ Edita Miftari, *Politička participacija žena u Bosni i Hercegovini: Analiza učešća žena na stranačkim listama i konačnih rezultata Općih izbora 2014*, str.51, Sarajevo, 2015, Sarajevski otvoreni centar i Fondacija CURE.

U Skupštini Tuzlanskog kantona od 35 zastupnika/ca izabrano je 13 žena (37,14%)¹⁸, što predstavlja povećanje od 14,29% u odnosu na prethodni mandate, kada je u ovo tijelo vlasti izabrano 8 žena.¹⁹

U Skupštini Zeničko – dobojskog kantona od 35 zastupnika/ca izabrano je 14 žena (40%)²⁰, što predstavlja povećanje od 20% u odnosu na prethodni mandat, kada je u ovo tijelo vlasti izabrano 7 žena²¹.

U Skupštini Bosansko – podrinjskog kantona od 25 zastupnika/ca izabrano je 5 žena (20%)²², što predstavlja povećanje za 4%, u odnosu na prethodni mandat²³ kada su u ovo tijelo vlasti izabrane 4 žene.²⁴

U Skupštini Srednjobosanskog kantona od 30 zastupnika/ca, izabrano je 12 žena (40%)²⁵, što predstavlja povećanje za 23,34% u odnosu na prethodni mandat²⁶ kada je u ovo tijelo vlasti izabrano pet žena²⁷.

U Skupštini Hercegovačko – neretvanskog kantona od 30 zastupnika/ca 14 je žena (46,66%)²⁸, što predstavlja povećanje od 20% u odnosu na prethodni mandat²⁹ kada je u ovom tijelu vlasti bilo izabrano osam žena³⁰.

¹⁶ CIK: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/202/0/0/0/, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

¹⁷ Do kraja mandata u Skupštini Posavskog kantona bile su 4 žene (19.04%), izvor: <http://skupstinazp.ba/Nova/0-nama/galerija/>, posljednji put pristupljeno 28.11.2018.

¹⁸ CIK: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/203/0/0/0/, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

¹⁹ Stanje je ostalo nepromijenjeno do kraja mandata, izvor: <https://www.skupstina.tk.gov.ba/poslanici-2014-2018>, posljednji put pristupljeno 22.11.2018.

²⁰ CIK: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/204/0/0/0/, posljednji put pristupljeno 28.11.2018 u 14:00 sati

²¹ Stanje je ostalo nepromijenjeno do kraja mandata, izvor: <https://www.zdk.ba/skupstina>, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

²² CIK: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/205/0/0/0/, posljedni put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

²³ Isto, str.52

²⁴ Na kraju mandata u Skupštini Bosansko – podrinjskog kantona Goražde bilo je 5 žena (20%), izvor: <http://www.bpkg.gov.ba/skupstina/41505/poslanici-skupstine-bosansko-podrinjskog-kantona-gorazde-za-2014-2018-godinu>, posljednji put pristupljeno 28.11.2018.

²⁵ CIK: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/206/0/0/0/, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

²⁶ Isto, str. 52

²⁷ Na kraju mandata u Skupštini SBK-a je bilo 6 žena (20%), izvor: <http://sbk-ksb.gov.ba/bs/zastupnici.html>, posljedni put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

²⁸ CIK: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/207/0/0/, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

²⁹ Isto, str.53

³⁰ Na kraju mandata u Skupštini HNK-a bilo je 5 žena (16,66%), izvor: <http://www.skupstina.org/hr/representative>, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

U Skupštini Zapadnohercegovačkog kantona od 23 zastupnika/ce, 7 je žena (30,43%)³¹, što je jednako stanju u prethodnom³² mandatu³³.

Od 35 zastupnika/ca u Skupštini Kantona Sarajevo 12 je žena (34,28%)³⁴, što predstavlja povećanje od 10,43% u odnosu na prethodni mandat³⁵ kada je u ovo tijelo vlasti izabrano 7 žena³⁶.

Od 25 zastupnika/ca u Skupštini Kantona 10 tri (3) su žene (12%)³⁷, što predstavlja povećanje od 8% u odnosu na prethodni mandat³⁸, kada je u ovo tijelo vlasti bila izabrana samo jedna žena³⁹.

Kantonalne skupštine	Ukupan broj zastupnika/ica	Broj žena u mandatu 2014 – 2018	Broj izabranih žena 2018	Povećanje/smanjenje
Unsko – sanski kanton	30	2	9 (30%)	više za 23,34%
Posavski kanton	21	5	4 (19,04%)	pad od 4,47%
Tuzlanski kanton	35	8	13 (37,14%)	više za 14,29%
Zeničko – dobojski kanton	35	7	14 (40%)	povećanje od 20%
Bosansko – podrinjski kanton	25	4	5 (20%)	više za 4%

³¹ CIK: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/208/0/0/, posljednji put pristupljeno 28.11.2018.

³² Isto, str.52

³³ Na stranici Skupštine ZHK-a nema informacija o zastupnicima_ama prethodnog saziva, tako da nema potvrde o staju na kraju mandata.

³⁴ CIK: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/209/0/0/0/, posljednji put pristupljeno 28.11.2018.

³⁵ Isto, str.54

³⁶ Do kraja mandata situacija u Skupštini KS je ostala ista, izvor: <http://skupstina.ks.gov.ba/sastav/zastupnici/prethodni-sazivi>, posljednji put pristupljeno 28.11.2018.

³⁷ CIK: http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/210/0/0/0/, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

³⁸ Isto, str.51

³⁹ Do kraja madata broj zastupnica u Skupštini Kantona 10 se povećao na dvije (8%), izvor: http://www.skupstinahbz.com/show_page/3/zastupnici, posljednji put pristupljeno 28.11.2018. u 14:00 sati

Srednjobosanski kanton	30	5	12 (40%)	više za 23,34%
Hercegovačko – neretvanski kanton	30	8	14 (46,66%)	povećanje od 20%
Zapadnohercegovački kanton	23	7	7 (30,43%)	isto
Sarajevski kanton	35	7	12 (34,28%)	povećanje od 10,43%
Kanton 10	25	1	3 (12%)	povećanje od 8%

Inicijative za ravnopravno učešće žena u tijelima vlasti u BiH

Svjesni činjenice da u BiH živi 52% žena, ali su u tijelima vlasti zastupljene tek nekih 20%, tokom prethodnog mandata su pokrenute dvije inicijative čiji je cilj bio postizanje stvarne rodne ravnopravnosti u tijelima vlasti i u procesima donošenja odluka.

Tokom 2016. godine Interresorna radna grupa za izmjenu izbornog zakonodavstva je radila na izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH. Jedna od predloženih izmjena odnosila se na Član 4.19. Izbornog zakona BiH i predviđala je ukidanje obaveznog redanja kandidata/kinja manje zastupljenog spola na tačno određenim mjestima na izbornim listama. Na ovaj prijedlog Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova PD PSBiH i Agencija za ravnopravnost spolova (u nastavku teksta ARS BiH), a na inicijativu Sarajevskog otvorenog centra su izradili Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH⁴⁰, koji je predviđao da na kandidatskim listama mora biti jednak broj kandidatkinja i kandidata uz naizmjenično redanje istih, dakle kvotu od 50% za oba spola na izbornim listama. Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH se našao na dnevnom redu sjednice PD PSBiH, nije prošao prvo čitanje, ali nije prošao ni prijedlog Interresorne radne grupe.

Od 1997. do 2014. godine samo četiri žene su obnašale funkciju ministrica u Vijeću ministara BiH, a nikada nijedna žena nije bila predsjedavajuća ili zamjenica predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH, dok je najveći broj ministrica u jednom mandatu bio dvije ministrice što je i slučaj u sazivu 2014-2018. Tokom 2016. godine, na inicijativu Sarajevskog otvorenog centra, Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova PD PSBiH i ARS BiH su izradile Prijedlog zakona o

⁴⁰ Više o Zakonu o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH dostupno je na: <http://soc.ba/ne-ukidajte-postojecu-rodnu-kvotu-u-izbornom-zakonu-bih-nego-je-povecajte-na-50/>, posljednji put pristupljeno 22.11.2108.

izmjenama i dopunama Zakona o Vijeću ministara BiH⁴¹ koji je predviđao uvođenje rodne kvote od 40% u sam zakon i koji je sadržavao sljedeću odredbu: *Ukupni sastav Vijeća ministara će, u toku cijelog mandata, odražavati ravnopravnu zastupljenost spolova. Ravnopravnom zastupljenosti oba spola smatrat će se sastav Vijeća ministara u koji je imenovano **najmanje 40% osoba manje zastupljenog spola.** Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine odbit će da potvrdi imenovanje Vijeća ministara koje ne odražava ravnopravnu zastupljenost spolova.* Ovaj Prijedlog je razmatran na dnevnom redu sjednice PD PSBiH, prošao je prvo čitanje, ali ne i drugo te u konačnici nije usvojen. Agencija za ravnopravnost spolova BiH je tokom 2018. godine najavila ponovno iniciranje izmjena i dopuna Zakona o Vijeću ministara BiH koje će imati za cilj postizanje ravnopravne zastupljenosti oba spola u Vijeću ministara BiH⁴².

⁴¹ Više informacija o izmjenama i dopunama Zakona o Vijeću ministara BiH; <http://soc.ba/prihvatimo-politicke-stranke-su-mizogine/>, posljednji put pristupljeno 22.11.2018.

⁴² Više informacija dostupno na: <https://arsbih.gov.ba/izmjenama-zakona-osigurati-veci-broj-zena-u-vlasti/>, posljednji put pristupljeno 22.11.2018.